

Pabudimas

Sapnas buvo siaubingas.

Iš pradžių nepajégiau susivokti, nežinojau, ką iš tiesų sapnuoju, ko bijausi, kas yra šie žalios mėsos gabalai, suplakti į kruviną košę, bet vis dar rodantys gyvybės ženklus.

Tik po akimirkos, kai iš sumaišties kilęs vaizdas išryškėjo, išvydau nesuskaičiuojamą gausybę žmonių liežuvių, ištrauktų iš gyvųjų ir mirusiųjų burnų – liežuvių, iš kurių nematomos rankos statė didžiulį piramidės formos statinį, o gal dangų siekiantį aukojimo laužą.

Apstulbęs žiūrėjau, kaip gausėja liežuvių – rusvų, pamėlusių, kone juodų, ir man atrodė, jog juos kas nors vis dar valdo, nes net tada, kai jie susipindavo, virsdavo mėsos gabalais, beforme mase, statybine medžiaga, net tada liežuviai nė akimirksniai nenustygo vietoje, nuolat kirbėjo tarsį ištikti karštligišku paroksizmu, tarsį visa žiauriai sušalusi žmonija, visas pasaulis – šis pasaulis – šauktųsi pagalbos?.. ko nors klaustų?.. ką nors keiktų?.. melstųsi?.. maldautų pasigailėti?

Kad ir kaip tai atrodė bjauru, pabudau ne šaukdamas iš siaubo, suglumintas ar išpiltas mirtino prakaito. Tiesiog pramerčiau akis ir gulėjau lovoje: kvėpavau lygiai,

giliai, įgimta širdies yda savęs nepriminė: ramus, be galo ramus buvo šis pabudimas.

Buvau savo gimtajame mieste Varšuvoje, dailininko, prieš šimtą metų nutapiusio simbolines scenas didžiulėje drobėje, didžiausioje Europos teatro uždangoje, Henryko Siemiradzkiego gatvėje, savo bute nedidelio namo antrame aukšte.

Žiemos rytas delsė aušti, aplink viešpatavo tamsa, ir tik iš atminties sugebėjau vardyti mane iš visų pusių kambaryje supančių knygų pavadinimus. Kilstelėjau galvą, kad pasitikrinčiau laiką pagal *Sony* firmos garso sistemą. Skaitmeninis laikrodis rodė lygiai šešias, nors iš tiesų buvo penkios. Pasikeitus laikui, dar nebuvau persukęs laikrodžio, ir šis vieną valandą skubėjo.

Kurį laiką mėginau prisiminti, kaip vadinamas žiemos laikas, kuriuo pakeitėme vasaros laiką: Rytų, Vakarų ar Vidurio Europos? Pamaniau, kad tai Rytų Europos laikas, nors galbūt klydau. Gal vis dėlto Vakarų? Galų gale, koks skirtumas.

Nuo tada, kai Dvasia nužengė iš aukštybių ir pakeitė žemės – šios žemės – veidą, nuo tada, kai komunistai prarado valdžią, kai griuvo sienos ir suiro imperija, kasmet keičiamas laikas man jau nebebuvo toks svarbus, kaip kadaise atrodė mano naiviam vaiko protui.

Buvo penkios. Trys minutės po penkių.

Žinojau, kad jau netrukus, kai tik baigsis paskutinė privalomos nakties tylos valanda, prie seno mūrinio namo priešais, kurio erdvioje palėpėje statomos mansardos amerikiečių banko darbuotojams, triukšmingai užsives betono maišyklė ir prekinis keltuvas, girgždėdamas plieninėje šachtoje, ims važinėti aukštyn ir žemyn, lydidas nuolatinio šūkalojimo:

Aukštyyyyn!

Žemyyyyn!

Aukštyyyyn!

Žemyyyyn!

Aukštyyyyn!

Žemyyyyn!

Dar bent dvi valandas turėčiau miegoti, tačiau miego jau nesinorėjo. Gulėjau atmerktomis akimis, klausiausi, kaip plaka mano širdis, pirmąsyk nejausdamas nė menkiausių jos ritmo sutrikimų, ir mažčiau, ką man atneš prasidedanti diena.

Tą dieną mano tėvas, sulaukęs aštuoniasdešimt dvejų, turėjo paskutinį kartą eiti į darbą infekcinės ligoninės vaistinėje, o aš buvau pažadėjęs padėti jam nuvežti tortą ir sausainių kuklių atsisveikinimo iškilmių dalyviams.

Kadetų korpuso auklėtinis, pėstininkų paporučikis, trisdešimt devintųjų rugsėjį vokiečių paimtas į nelaisvę, jis po penkerių Voldenbergo belaisvių stovykloje praleistų metų sugrįžo į Lenkiją – kitokią Lenkiją, atsisveikino su uniforma, vedė, tapo vaistininku, ėmė dirbti savo uošvio vaistinėje, o kai netrukus komunistai atėmė vaistines iš privačių savininkų, susirado valdišką darbą ir mėgino kaip nors sudurti galą su galu.

Dirbdamas miesto infekcinėje ligoninėje, prieš karą priklausiusioje Baumanų šeimai, tėvas nepraleido nė vienos darbo dienos ir nė karto nepavėlavo į darbą. Jis tiesiog dirbo, kaip tik įstengė, o po dvidešimt penkerių metų Darbininkų dienos – Gegužės 1-osios proga gavo bronzinį kryžių „Už nuopelnus“ ir aplanką iš netikros kiaulės odos. Sveikatos apsaugos darbuotojų profesinės sąjungos laikraštis šia proga apie jį išspausdino straipsnį su nuotrauka.

Paėmusi laikraštį į rankas ir išvydusi, kaip pavadintas straipsnis apie tėvą, motina prapliupo isteriškai kvatotis.

Pavadinimas „Nuo kardo iki piliulės“ man iš pradžių irgi pasirodė juokingas.

– Na jau ne... To dar betrūko... Nuo kardo iki piliulės... – motina purtė galvą, negalėdama patikėti savo akimis, ir juokdamasi pro ašaras balsu skaitė straipsnį.

Galbūt ir jo kuprinėje snaudė maršalo lazda, bet Rudolfas Hincas atsidūrė kitame atsakingame poste, kad tarnautų savo Tėvynei – Lenkijos Liaudies Respublikai.

Ji perskaitė straipsnį iki galo. Paskui akimirkai nutilo, vis dar prasižiojusi, tarsi vidury žodžio amo netekusi, paskui įsiutusi sviedė laikraštį ant grindų ir ėmė jį trypti. Pamačiau, kaip balta prijuoste pasipuošusio tėvo nuotrauka virsta draiskalais.

– Niekšai! Niekšai! – nepaliovė niokoti laikraščio. – Tokių kvailysčių gyvenime nesu skaičiusi! Kodėl jie neparašė, kiek jis uždirba ir kaip iš tokio uždarbio šeimą išlaikyti?

Pamaniau, jog mūsų namuose tuoj įvyks kažkas baisaus. Tėvas tylomis žvelgė į motiną ir mėgino sudėti į skutus suplėšytą laikraštį.

Kiek siekia mano atmintis, tėvai niekad nesutarė.

Praamžė onomatopėja

Ilgą laiką motina mane laikė vykusiu vaiku, net buvo šventai įsitikinusi, jog iš visos mūsų šeimos būtent aš gyvenime nueisiu toliausiai ir padarysiu karjerą, *tikrą* karjerą – iš pradžių Lenkijos, o paskui ir viso pasaulio mastu. Tada išvažiuosiu į užsienį, sukursiu ten šeimą, nusipirksiu butą ar namą, siūsiu motinai siuntinius, o gal net kada nors pasikviesiu ją į Vieną ar Paryžių.

– Karjera, karjera... – kalbėdavo ji, primerkusi akis; jos veidu klajodavo paslaptinga šypsena, ir atrodydavo, tarsi jau girdėti fotoaparato spragsėjimas, reporteriai fotografuoja mane oro uoste, o žurnalistės jaudulio kupiniais balsais prašo duoti interviu kelioms televizijos stotims.

Sutinku. Duodu interviu. Laisvai kalbu keliomis užsienio kalbomis.

„Jei ko nors gyvenime pasiekiau, pirmiausia už tai esu dėkingas savo motinai.“

Žurnalistės sužavėtos.

Thank you, mister Hintz. Thank you very much!

Vielen Dank.

Merci beaucoup.